

HUISNAMEN VI

Een huisnaam, een eigen identiteit

Hans de Groot

Verrassingen ! Daar loop je als huisnaamonderzoeker nogal eens tegenaan. Zo ontdekte ik, dat het huis Rubenslaan 16 tot het begin van de negentiger jaren getooid was met de naam *DE HOOIBERG*. Een karakteristieke naam voor een huis met een grote rieten kap. Grote verrassing echter bij het bekijken van de op 30 augustus 1915 verleende bouwvergunning. Hierin werd toestemming verleend voor het bouwen van een landhuisje voorzien van dakvlakken met pannen en houten onderschot. Misschien is er desondanks tijdens de bouw een rieten kap opgezet. Het is ook mogelijk, dat jhr. Karel Alfred von Steiger, die begin 1916 dit huis betrok, de initiatiefnemer was tot het vervangen van het pannendak door een rieten kap en tot het dopen van het huis met de naam *DE HOOIBERG*. Jhr. Von Steiger stamde uit een oud Zwitsers adellijk geslacht. Hij was glazenier. In de loop der jaren werd zijn woning gesierd met veel glas-in-loodramen. Een ervan droeg het familiewapen van de Von Steigers. Met enkele onderbrekingen is het huis zo'n driekwart eeuw door gezinsleden van de familie Von Steiger bewoond geweest. Een van die

onderbrekingen lag in de periode 1936-1944, toen het huis door de familie Hattink werd bewoond. Eind 1944 kregen zij bevel van de Duitse bezetters om praktisch op staande voet de woning te verlaten. Er moest een Ortskommandantur in komen. Na de weinig zorgzame 'bewoning' door de Duitsers en daarna door de Canadezen kwam het huis in 1946 weer vrij, maar in een praktisch onbewoonbare staat. Ook van de glas-in-loodramen was weinig over. Toen begin negentiger jaren jkvr. Juliana Libussa Maria von Steiger, weduwe van de predikant Samuel Anne van Hoogstraten het huis verliet, verdween met haar ook de huisnaam *DE HOOIBERG*.

In een vorig nummer van *De Biltse Grift* vertelde ik u over de huisnaam *ONS TRIO EN DE REST*. Recht tegenover dit huis op Julianaan 161 werd in 1911 een kleine villa gebouwd. De bouwvergunning uit 1911 geeft als locatie aan: Oude Amersfoortsestraatweg, maar sinds 1903 heette deze weg officieel Paltzerweg. De herinnering aan de oude straatnaam leefde blijkbaar nog. Een ander opvallend feit is dat het huis het spiegelbeeld was van de goedgekeurde bouwtekening. In 1918 betrok Adriaan H. van der Sterre met zijn gezin de woning en zijn jongste dochter Petronella Johanna met haar roepnaam *NELLY* kreeg de eer voor een passende huisnaam te mogen zorgen. Zoals u op de foto kunt zien was er meer dan voldoende speelruimte voor de kinderen. Links, maar niet op de foto te zien, lag nog een flinke boomgaard. In de dertiger jaren bood het oude huis te weinig ruimte voor het gezin. Er werd een verbouwing in gang gezet, die resulteerde in een volledig aan de bouwstijl van die tijd aangepast huis, strak en zakelijk, doch behalve de verlenging van het dak links bleven alle elementen van het oude huis herkenbaar. Een ding echter niet. Dat was de huisnaam *NELLY*.

Die overleefde helaas de renovatiewoede niet. Dit karakteristieke huis mocht de eeuwwisseling niet meer beleven. Slechts één pand op zo'n groot perceel past kennelijk niet in deze tijd. Eind 1997 werd het gesloopt ten behoeve van de bouw van een drietal in een moderne bouwstijl uitgevoerde woningen.

Een andere dochter van A.H. van der Sterre betrok in 1949 met haar echtgenoot het in 1923 door architect Jacob de Haan ontworpen huis Gezichtslaan 16. Dit was getooid met de huisnaam *DE WIGWAM*. De grond voor de bouw van deze villa was op 15 november 1922 door De Haan gekocht van de Maatschappij tot Exploitatie van Onroerende Goederen 'Dennenwoud'. De bouwka-vel lag op het terrein, waarop de villa's De Stier, De Kreeft etc. (zie verder in dit artikel) waren gebouwd.

Tijdens de bouw in 1923 verzocht de archi- tect om toestemming voor een pannendak 'in- stede van een kap met rieten dak'. In 1925 kwam deze villa in handen van Gerardus Rij- neveld, die hem bij zijn overlijden naliet aan zijn weduwe Hendrika Gerritje Rijneveld-De Vries. Toen het echtpaar Onstenk - Van der Sterre het huis in 1949 kocht woonde Mevr. Rijneveld-De Vries er nog steeds en zij bleef nog enige tijd samen met de familie Onstenk in *DE WIGWAM* wonen. Alhoewel de vorm van het huis aan een wigwam doet denken hadden de nieuwe bewoners toch geen goed gevoel bij die huisnaam en lieten deze verwijderen.

De huisschilder, die een aantal jaren later opdracht kreeg het houtwerk van een nieuw verfje te voorzien, vond een huis zonder huisnaam maar niets. Na het nodige piekeren kwam hij met het voorstel om de woning naar keuze 'NISADOS' of 'MISADOS' te noemen. Als fervent esperantist had hij namelijk de door hem bedachte huisnaam 'dit is mijn huis' of 'dit is ons huis' ogenblik- kelijk in Esperanto omgezet. De bewoners vonden dit wel een aantrekkelijk voorstel. Helaas kwam de schilder kort daarna bij een

verkeersongeval om het leven. Uit piëteit is de door hem voorgestelde huisnaam nooit op de gevel terechtgekomen.

Omstreeks de vorige eeuwwisseling begon Jean Heybroek in de biljartzaal van het huis van zijn ouders, *DE EIKENHORST* in Baarn, een handel in matten. Al snel kwamen daar grasmaaimachines, snoeigereedschap, bestrijdingsmiddelen enz. bij. In 1912 was het assortiment zodanig verbreed en de han- del dusdanig gegroeid, dat hij tegen het spoorwegemplacement in 'De Bilt-Station' een groot magazijnpand liet bouwen. Ver- moedelijk gelijktijdig of kort hierna werd op hetzelfde terrein aan de Jan Steenlaan 1 (later nr. 5 en vervolgens nr. 7) naar ontwerp van architect J.C. van Erpen een villa opgetrok- ken. Naar het goede voorbeeld van zijn ouders moest ook dit huis een eigen naam krijgen. Het werd *DE BLOEMHOF*. Waar- schijnlijk heeft deze huisnaam naast de in de omgeving al voorkomende huisnamen als *IEMKERHOF*, *MARIAHOF*, *OLDENHOF*, *VOSSEHOF* en *ZONNEHOF* dr. Melchior mede geïnspireerd bij zijn voorstel om De Bilt-Station om te dopen in Bilthoven. *DE BLOEMHOF* werd omstreeks 1968 gesloopt om plaats te maken voor een nieuw kantoor- pand.

Een van de zoons van Jean, Willem Hey- broek, ontmoette in de dertiger jaren zijn toe- komstige bruid mejuffrouw A.W. Sanders. Zij was afkomstig uit Eerbeek. Wanneer er serieuze huwelijksplannen worden gemaakt, krijgt Willem de beschikking over een stuk grond op de hoek van de Jan Steenlaan en de Rembrandtlaan. Hierop wordt, met als adres

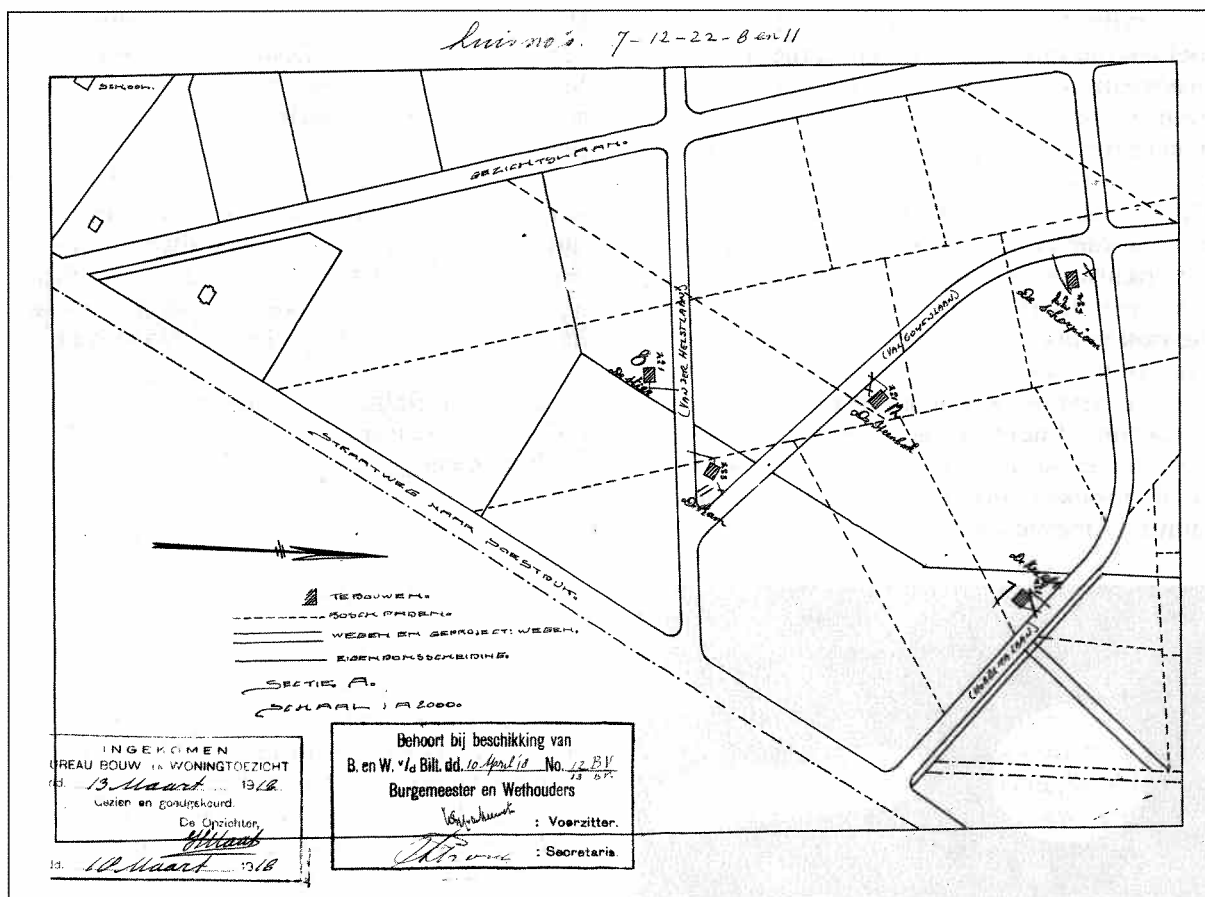
Jan Steenlaan 11, in 1935/1936 een nieuw huis gebouwd. Naar familietraditie moet ook dit huis een eigen karakteristieke naam krijgen. En welke naam ligt dan het meest voor de hand? Ja, De Hoek! En dat werd het ook, maar in de Gelderse vertaling: *DE TIMPE*. Het doet mij deugd, dat de nieuwe eigenaren na het vertrek van Willem Heybroek de huisnaam op de gevel hebben laten staan.

Aan het einde van het eerste decennium van deze eeuw werden er grootse plannen gesmeed voor de inrichting van het villapark

Ridderoord. In dit gebied van ca. 75 ha, dat aan de westelijke kant van de Soestdijkseweg en aan weerszijden van de Gezichtslaan ligt, was door de Maatschappij Leyenhove temidden van 'prachtige dennen- en berkenbossen' de bouw van een schitterend hotelcomplex gepland naar ontwerp van architect A.C. Mauve. Bij de aankoop van de grond was een aantal voorwaarden gesteld. Het daar te ontwikkelen villapark mocht nooit de naam 'Eijkensteijn' gegeven worden en op de verkochte gronden mochten nooit arbeiderswoningen, fabrieken of andere inrichtingen als bedoeld in de Hinderwet gevestigd worden. Het hotel zou omgeven worden door zes gemeubelde cottages en tien idem bungalows. Over deze plannen kunt u meer lezen in nummer 9 van *De Biltse Grift*. Het hotelontwerp, dat deed denken aan het Hubertusslot op de Hoge Veluwe, is echter nimmer gerealiseerd. In 1918 vroeg de Maatschappij Leyenhove wel een bouwvergunning aan voor de bouw van een vijftal huizen in het gebied, waar nu de Van der Helstlaan, de Hobbemalaan en de Van Goyenlaan liggen. Misschien ging het hier wel om de oorspronkelijk geplande cottages of bungalows. Helaas heb ik hiervoor geen aanwijzingen kunnen vinden. Bij de bouwaanvraag was sprake van drie woonhuizen van het type 1 en twee woonhuizen van het type 3. De huizen van type 1 werden gebouwd aan de Van der Helstlaan 23, de Hobbemalaan 11 en de Van Goyenlaan 15 en kregen respectievelijk de namen *DE STIER*, *DE KREEFT* en *DE STEENBOK*. De huizen van type 3 werden gebouwd aan de Van der Helstlaan 4 en de Van Goyenlaan 38 en kregen respectievelijk de huisnamen *DE RAM* en *DE SCHORPIOEN* mee, vijf namen uit de Dierenriem. De plannen voor de wegeaanleg in dit gebied liepen kennelijk beduidend achter ten opzichte van de huizenbouw. Bij het verlenen van de bouwvergunning voor deze huizen werd dan ook de voorwaarde opgenomen, dat pas een 'bewoonbaarheidsverklaring' zou worden afgegeven nadat alle wegen in het villapark Ridderoord zouden zijn aangelegd.

Bij de genoemde bouwaanvraag vond ik ook het hierbij afgedrukte kaartje van het gebied, dat eigendom was van de Maatschappij Leyenhove. Hierop staan de bouwplaatsen van de vijf te bouwen woningen ingetekend. Zij staan slechts op een beperkt gebied van het totaal beschikbare bouwterrein. Het lijkt er sterk op, dat de bouw van deze vijf huizen de aanzet is geweest tot de bouw van in totaal

twaalf huizen, waarmee de Dierenriem voltooid zou zijn geweest. Enige bevestiging van deze stelling is ook te vinden in het feit, dat er alleen huizen type 1 en type 3 werden gebouwd en dat type 2 bij de eerste bouwaanvraag ontbreekt. Helaas zijn de in de archieven beschikbare gegevens te beperkt om deze vragen op te lossen. Op het kaartje treft u op de hoek Gezichtslaan / Straatweg naar Soest het perceel aan, waarop tot een aantal jaren geleden Hotel de Leyen heeft gestaan. Meer gegevens betreffende de architectuur van deze woningen zijn te vinden in de uitgave *DE BILT, Geschiedenis en architectuur* van Sabine Broekhoven en Sonja Barends. In deze uitgave wordt het ontwerp van deze vijf huizen toegeschreven aan architect N. de Vrede. Op

de bouwtekeningen van deze woningen komt echter de naam van architect Mauve voor. Deze architect was ook de ontwerper van de villa *DENNENHUT* (Beethovenlaan 7). Die villa vertoont in stijl en materiaalgebruik dermate veel overeenkomsten met de besproken vijf woningen, dat ik geneigd ben dat ontwerp ook toe te schrijven aan Mauve. De huisnamen *DE STIER*, *DE SCHORPIOEN* en *DE KREEFT* hebben de afgelopen tachtig jaren helaas niet overleefd maar de namen *DE RAM* en *DE STEENBOK* prijken weer en nog in alle glorie op de betreffende huizen. Onderstaand vindt u een foto van De Steenbok uit 1920 aan de nog doodstille Van Goyenlaan en een uit 1999 van hetzelfde huis in een inmiddels volgebouwde laan.

Het verdriet mij wel hoe dikwijls ik moet melden dat huisnamen de jaren niet hebben overleefd. Maar het is gelukkig niet allemaal treurnis. Laatst fietste ik over de Oude Brandenburgerweg en wat ziet mijn oog? De fonkelnieuwe huisnaam op nummer 83:

OYDOVTA TRIA in Griekse letters, een woning met een typisch Griekse uitstraling: veel blauw geschilderd houtwerk en op de gevel een goudkleurige stralende zon, zoals die ook voorkomt in het wapen van Grieks Macedonië. De vertaling van de huisnaam was wel een probleem, dat echter door de Griekenland liefhebbende bewoners snel werd opgelost. De huisnaam bleek doodsimpel de Griekse vertaling te zijn van het huisnummer drieëntachtig.

Een goede herinnering aan andere landen blijkt dikwijls de inspiratiebron te zijn bij het bedenken van een huisnaam. Zo ontdekte ik op de Van der Helstlaan 19 op de luifel boven de voordeur de naam *SOPRATUTTO*. Zonder hulp kom je daar niet uit. De inspiratie voor deze huisnaam blijkt te liggen in Italië, waar de bewoners een aantal jaren hebben gewoond 'Boven alles', de Nederlandse vertaling van *SOPRATUTTO*, drukt tevredenheid uit over hun huidige Bilthoven- se woning.

Heel weinig kom je ze tegen. Huizen, die pas vele tientallen jaren na de bouw getooid werden met hun eerste huisnaam. Dit was het geval met de woning op Ruysdaelplein 8. In 1922 werd de bouwvergunning aangevraagd voor dit te bouwen huis aan de Rembrandtlaan. Pas in 1925 kreeg dit deel van de Rembrandtlaan de nieuwe naam Ruysdaelplein. In de bouwvergunning werd toestemming gegeven om het huis, in afwijking van de geldende regels, verder dan tien meter van de weg te bouwen. Bijna veertig jaar stond het grotendeels verscholen achter de toen voor

Bilthoven zo karakteristieke vliegdennen: het vertrouwde thuis van assurantiemakelaar H.J. Vermolen en zijn gezin. De huidige bewoners, die in 1969 de woning betrokken, hadden echter meer behoefte aan licht en ruimte. De dennen werden gekapt en de muren kregen een frisse witte kleur. Begin tachtiger jaren was het huis toe aan een flinke opknappbeurt. De witte buitenmuren waren moeilijk te onderhouden en een betere isolatie van het huis was ook geen luxe. De gevel werd ontdaan van de witte verf, de benedenverdieping kreeg een in lichte steen uitgevoerde tweede buitenmuur waarboven een rood-bruine houten betimmering werd aangebracht en de ramen werden vervangen. Gelijktijdig werd in de voorgevel een ruimte uitgespaard voor de plaatsing van een huisnaam. Naar ontwerp van de bewoners vervaardigde de keramist Klaas de Boer uit Zaandam een schitterend keramisch huisnaampaneel, dat in 1985 in de gevel werd geplaatst. De belettering is uitgevoerd in een oud art deco lettertype. De omlijsting wordt gevormd door een rand met scarabeeën en aan de linker- en rechterzijde komt een hand in het beeld. De huisnaam *DE VRIJE HAND* symboliseert de ruimte die de bewoners elkaar geven.

Alweer lang geleden, het was het jaar 1948, wisselde een comestibleswinkel aan de Prins Hendriklaan te Utrecht van eigenaar. Boven de winkel deur hing een wapenschild met als tekst *NIHIL SINE DEO* (Niets zonder God). Deze spreuk sprak de nieuwe eigenaar wel aan, dus bleef het wapenschild rustig hangen. Toen het echtpaar in 1957 stopte met de winkel en naar het nieuw gebouwde huis Jupiterlaan 54 verhuisde, bleek men zo gehecht geraakt te zijn aan het wapenschild, dat het werd losgeschroefd en boven de huisdeur van de nieuwe woning werd opgehangen. Volgens een geraadpleegde deskundige draagt het schild geen in de heraldiek bekend

wapen. Het is waarschijnlijk in de geest van de onbekende maker ontstaan. De gehechtheid aan dit wapenschild is nog steeds zo groot, dat het regelmatig wordt bijgeschilderd in de oorspronkelijke kleuren. Nu nog een kleine anekdote. Destijds opende de winkelier in de vroegte van een zaterdagochtend zijn winkel. Zeer onvast op zijn benen kwam er een student langs waggelen. Hij wees op het wapenschild en verkondigde met onvaste stem: "Niet Nihil sine Deo, maar Nihil sine centen".

Begin twintiger jaren trof de architect Jacob de Haan uit Den Haag aan de Julianalaan een zo schitterend plekje aan, dat hij besloot hier zijn nieuwe huis te laten bouwen. De omgeving was hem al enigszins bekend door enkele huizen, die naar zijn ontwerp in de buurt waren gebouwd. Bovendien was dit een goede vestigingsplek vanwege de vele bouwplannen in ons schone dorp. In 1922 kon hij met zijn gezin de nieuwe woning aan de Julianalaan 56 (nu 210) betrekken. Een fraaie woning, die gedeeltelijk tegen en gedeeltelijk in een zandduin was gebouwd. Veel speelse, gemetselde motieven sierden de gevel. De terreingolving zorgde voor een enigszins verdiepte voortuin, van waaruit via een ronde poort het onderste woonniveau te bereiken

was. Een van de lezeressen van *De Biltse Grift* wist zich te herinneren, dat het huis in die tijd getooid was met de sprookjesachtige huisnaam *ROODKAPJE*. Zeer toepasselijk voor een huis met een opvallend rood pannendak. In 1934 kwam er een nieuwe eigenaar, Louis Kuitenbrouwer. In literaire kringen is hij beter bekend als de auteur Albert Kuyle. Uit zijn pen waren al vele geschriften gevloeid zoals *Zeiltocht*, *De Bries* en *Harten en Brood*. Hij was oprichter van de uitgeverij De Gemeenschap en redacteur van het gelijknamige maandblad tot hij in 1934 De Nieuwe Gemeenschap stichtte. Voordat het gezin Kuitenbrouwer het pand betrok werd eerst een stevige verbouwing uitgevoerd. Daardoor onderging het uiterlijk van het huis ook een flinke verandering. Het fraaie metselwerk met de speelse motieven verdween helaas onder een crème verflag. Maar dit was niet de enige verandering. Een gedachtenspel, waarin de verdiepte voortuin en zijn schrijverspseudoniem een rol speelden, groeide in de geest van Louis Kuitenbrouwer uit tot de nieuwe huisnaam *DE KUYL*. Het groeiende kindertal en de grotere behoefte aan werkruimte was in 1949 opnieuw aanleiding om het pand te verbouwen. Aan de zijde van het duin werd een nieuwe vleugel gebouwd, waardoor het aanzicht van het huis nogal veranderde. Enkele jaren na het overlijden van Louis Kuitenbrouwer (1958) werd het pand verkocht. Omstreeks die tijd moet ook de huisnaam *DE KUYL* van de gevel zijn verdwenen. Op de in 1973 bij een bouwaanvraag ingediende bouwtekening vond ik het onderstaand afgedrukte rijtje woningen aan de Julianalaan. Rechts ziet u het huis *DOMI*, waarover ik u in *Huisnamen IV* vertelde. Daarnaast ziet u *De Kuyl*, inmiddels zonder huisnaam, en vervolgens het huis met de naam *MAJO* of *MAIO*. Op deze laatste huisnaam wil ik in een van de volgende nummers van *De Biltse Grift* nader terugkomen.

Tenslotte nog wat nieuws van het 'GUNDA-front'. In de vorige Huisnaam-artikelen vertelde ik over de huisnaam *GUNDA*, die voorkomt of voorkwam op huizen aan de Utrechtseweg, de Spoorlaan en de Leyenseweg. Een van de lezeressen van *De Biltse Grift* maakte mij erop attent, dat op de Mr. S. van Houtenweg ook de naam *GUNDA* te vinden is. Inderdaad. Op de gevel van huisnummer 9 prijkt sinds 23 jaar trots in metalen letters de huisnaam *G.U.N.D.A.* Voordien

heeft deze naam ook nog enkele jaren op de gevel van een woning in Zeist gestaan. De bewoner kreeg de huisnaam indertijd ten geschenke ter gelegenheid van zijn 25-jarig zakenjubileum. Een uiting van waardering voor de plezierige wijze waarop hij zijn vrije tijd wist te besteden. U raadt waarschijnlijk de betekenis al ? Het is G(ezellige) U(urtjes) N(a) D(agelijkse) A(rbeid). Het vormt tevens een combinatie van voorletters van familieleden van de bewoners.

Bronnen:

- Welwillend verstrekte informatie door huidige of vroegere bewoners en omwonenden.
- Archief vereniging Historische Kring d'Oude School: dossiers Wegen, Bouwaanvragen, Huisnamen en Bedrijven.
- Gemeentearchief De Bilt: dossiers Bouwaanvragen arch.1.733.21.
- Gemeentearchief De Bilt: dossiers Burgerlijke Stand.
- Broekhoven, Sabine en Sonja Barends, *De Bilt, Geschiedenis en architectuur*. Zeist 1995.
- *De Biltse Grift* nummer 9, december 1994.
- *De Katholieke Encyclopedie*, deel 16. Amsterdam 1953.
- Foto-en huisarchief: Mevrouw J.P. van der Sterre.
- Fotoarchief: Mevrouw L.R. Hattink en J. van der Heijden.